

# Ars Saukonmutka

*Kansainvälinen teospuisto, residenssi, koulutuskeskus sekä vuosittain tapahtuvat tieteen ja taiteen päivät.*



# LYHYESTI

Haemme rahoitusta Taivalkosken Parviaisen kylään kehittyvän tiedettä, taidetta ja monilajisuuden arvoja yhdistävän keskusken rakentamiseen. Ars Saukonmutkan visio on olla vuonna 2035 yksi tunnetuimmista pohjois-Eurooppalaisista taidetta ja tiedettä yhdistävistä luontokohteista.



## Sijainti

Ars Saukonmutka rakentuu Taivalkoskelle, Jurmussa sijaitsevaan Parviaisen kylään. Jokitörmää mukaileva alue on kooltaan 5 ha, ja se on biotooppisuojeeltu eliöstönsä ja maisemallisen arvonsa vuoksi. Aluetta hoitaa pieni ahvenanmaanlammaslauma. Osoite on Parviaisentie 82 (huom. google-maps sijoittaa alueen väärään kohtaan). Ars Saukonmutka sijaitsee taiteilija Meiju Niskalan mailla, jotka hän on perinyt vaariltaan. Niskalan äiti syntyi Saukonmutkan viereisellä tontilla, ja Niskala on viettänyt lapsuudensa kaikki lomat Taivalkoskella, kunnes peri itse alueen vuonna 2016 ja ryhtyi kehittämään sitä eteenpäin.



## Visio

Taidetta, tiedettä ja yhteistyötä ympäröivän luonnon kanssa yhdistelevä Ars Saukonmutka toimii tulevaisuudessa kolmella tasolla:

1. kaikille avoin teospuisto, joka kulkee biotooppisuojeiltujen lammaslaiduinten väliköissä.
2. tapahtumalliset taiteen ja luontoon keskittyvät tieteen päivät vuosittain.
3. kansainvälinen kirjoittajaresidenssi läpi vuoden.



## Mihin haemme rahoitusta?

Ars Saukonmutkan suunnittelu ja kehitystyö on pitkäjänteistä, ja sitä on tehty useamman vuoden ajan. Lisää tästä löytyy tuonnempana.

Tässä hakemuksessa haemme osarahoitusta seuraavaan kolmeen työkohtaan:

1. pienen residenssitalon viimeistelyn osarahoitukseen (datakaapelit, sähkö ja lvi-työt sekä ilmapämpöpumppu)
2. taidepuiston infran rakentamisen osakuluihin (pitkospuut, yleisövessat, vesipiste, opaskyltitykset, roskapisteeet)
3. Ars saukonmutkan yleistyön, markkinointiviestinnän ja kävijäpolkujen taustatyön osarahoitukseen.

Toimenpiteet 1: residenssitalon datakaapelin vetäminen, ilmalämpöpumppu sekä residenssitoimintaan tarvittavat sähkö- ja vesivedot sekä biovessa.

Toimenpiteet 2: pitkospuiden hankinta, linjaus ja rakentaminen (500-700 metriä linjauksesta riippuen). Yleisöinfran suunnittelu ja toteutus (kyltitys, vessa- ja vesipisteet, tienpohjan lujittaminen ja pelastusviranomaisten konsultointi mm. pelastusteistä).

Toimenpiteet 3: ehdä Ars Saukonmutkalle laaja palvelumuotoilu, joka sisältää laaja-alaiset kävijäpolut, markkinointisuunnitelman, viestintäsuunnitelman ja yhteistyösuunnitelmat. Hankkeen aikana vakiinnutetaan visuaalinen ja toiminnallinen identiteetti, yleisöohja ja vuotuinen omarahoitussuunnitelma. Nämä rakentavat omalta osaltaan Ars Saukonmutkaa pysyväksi ilmiöksi, joka pystyy tarjoamaan mielenkiintoisen kohtaamispaikan paikalliselle, kansalliselle ja kansainväliselle vuorovaikutukselle. Ars Saukonmutka tulee olemaan on yksi ensimmäisistä ekologisuudesta ja muunlajisten kohtaamisesta ammentava teospuisto, tapahtumapaikka ja kirjailija-, taiteilija- ja tieteilijäresidenssi, joka tuottaa yhteistyössä tapahtumia ja työpajoja paikalliseen kokijaportaaliin.

## Kehitystyö tähän mennessä

Vajaan kymmenen vuoden aikana on metsä ja laiduinbiotoopit ennallistettu Ely-keskuksen tuella, ja samalla on kaadettu ja veistetty uuden residenssitalon hirret omasta metsästä – kansainväliseen tieteen ja taiteen residenssikäyttöön suunniteltu pärekattoisen talon on tarkoitus valmistua syksyllä 2024, ja se tulee olemaan osa kansainvälistä residenssirengasta. Kuten Pääatalo kirjoitti kirjasarjan päähenkilönään Iijoki, tarjoaa residenssi kytköksen työstää ajattelua ja kirjoittaa päähenkilöstä nimeltä Saukonmutka.



Vuosien myötä Ars Saukonmutka on puhutellut myös lukuisia taiteilijoita muusikoista kirjailijoihin, tanssijoihin, tieteilijöihin ja kutsunut mukaan keskusteluihin myös paikallisia ihmisiä. Näiden pohjalta on syntynyt mm. oma Saukomutkan tarinoita -kirjasarja (julkaisija Tammi, 2025). Jo aiemmin Saukonmutkaan osiin sijoittuva teos Sata kirjettä kuolleelle äidille oli ehdolla Runeberg-palkituksi, ja kirjasta kuvattavaa elokuvaa on valmistelemassa Oscar-ehdokas Selma Vilhunen.



Yleisöpohja on laaja-alainen, ja Ars Saukonmutkasta hyötyvät niin paikalliset, matkailijat, taitekasvatus, taidematkailu, alueelliset majoitus- ja muut matkailukohteet, sekä yleinen tunnettuus ja sitä kautta arvostuksen lisääntyminen paikkakuntaa kohtaan.

### Hyödyt

Taivalkosken ja koko Koillismaan alueen kiinnostavuus sekä taiteen tekijöiden että taiteen ja kulttuurin kokijoiden keskuudessa kasvaa valtakunnallisesti ja kansainvälisesti. Taiteen ja toiminnan tasa-arvoisuus lisääntyy ja verkostojen keskinäinen yhteistyö laajenee uudessa paikassa ja tapahtumallisuuden alla.

### Ekologisuus

Ars Saukonmutkan synnyttäminen, kehittäminen ja lähtökohta rakentuu suojellun biodiversiteetin ympärille. Kun Meiju Niskala aikoinaan peri nämä viisi hehtaaria, halusi hän miettiä keinoja, joilla asiat, jotka alueella olivat, tulisi nähdä myös muiden silmillä. Tästä syystä alueen arvokkaaksi biotoopiksi merkitseminen ja lampaiden hoitosuunnitelman jäsentäminen yhdessä ELY-keskuksen Helmi-tuella nimenomaan biotoopin kannalta, oli yksi aloituskohta.

Niskalan luontokäsitys pohjautuu ajatukselle, ettei ihmislajin suojele ole ainoa syy ilmastotoimiin tai luonnonsuojeluun. Kaikilla muilla eliölajeilla on myös olemassaolonsa oikeutus ja itseisarvo.

Saukonmutkan suunnitellussa infrassa on huomioitu kierrätys, kompostikäymälät sekä tulevat pitkospuut, joiden tehtävänä on suojella aluetta. Yleisö kulkee luonto huomioiden, luonnon vieraana. Isommassa tapahtumissa paikalla myös tullaan bussilla. Näitä käyttäytymiseen ja kokemiseen ohjaavia asioita mietitään myös yhdessä palvelumuotoilijan kanssa. Saukonmutkan tukijoukkoihin kuuluu myös usea tutkija, biologi ja ekologi, jotka ovat työskennelleet Niskalan kanssa yhdessä Tiina ja Antti Herlinin Tieteen ja Toivon talossa Helsingissä. Tämä useavuotinen yhdessätyöskentely eri alojen huippututkijoiden kanssa on synnyttänyt Ars Saukonmutkan ympärille arvokkaan verkoston, joka kommentoi säännöllisesti Ars Saukonmutkan suunnitelmia nimenomaan kestävä kehityksen ja ilmastovaikutuksen näkökulmasta.

### Verkostot Ars Saukonmutkan ympärillä - asiantuntijat

---

Ars Saukonmutka ei ole vain suunnitelma, sillä se on tekoja. Viimeisten vuosien aikana Saukonmutka on kerännyt ympärilleen laajan osaajajoukon, jota kutsumme kummeiksi. Nämä kummit omalta osaltaan laajentavat ja tarkentavat näkökulmia Ars Saukonmutkan kehittämisessä ja sovittamisessa.

Keskeisimpiä henkilöitä ovat:

Kati Koivukangas – erityisasiantuntija paikallisessa yleisötyössä ja verkostoissa

Kansainvälisen suurtahtuman, Helsinki Biennaalin, tuotantopäällikkönä toimiva Jonna Hurskainen. Hurskainen, joka toimii myös HAM Helsingin taidemuseon markkinoinnista, viestinnästä ja brändistä vastaavana päällikkönä ja vastaavana tuottajana.

Kansainvälisen rahoituksen ja yhteistuotantojen asiantuntijana toimii Svenska Teaternin tuotantopäällikkö Taru Kirves.

Lisäksi asiantuntijaryhmässä toimivat muun muassa Koneen säätiön entinen johtaja Anna Talasniemi, Helsingin kirjasto- ja kulttuuritoimen entinen johtaja Tuula Haavisto sekä useiden kulttuuri- ja tiedeinstituutioiden brändi- ja asiakastyötä rakentanut Anna Moilanen.

Varainkeruussa Anna Leikkari-Stenius (luontoliitto ja visitfinland) Hankkeen edetessä pienempiin erityisasiantuntijarooleihin tullaan kutsumaan mm. Helsingin Juhlaviikkojen ja sittemmin & -teatterin johtajana toiminutta Erik Söderblomia, Ihme-päivien johtajaa Paula Toppilaa koskien muun muassa kansainvälistä yhteistyötä ja kuratoraalista näkökulmaa. Jokaisella tekijällä on pitkä praktiikka erilaisista tuotannoista, tuotantojen rahoituksista, erimuotoisista yhteistyökumppanuuksista ja valtavat verkostot. Tällä tavoin yhteistyö ja yhdessä tekeminen kurottuu ei pelkästään paikallisuuteen, vaan tuo uusia näkökulmia Taivalkoskelle eri puolilta Suomea ja Suomen rajojen yli. Näemme, että tämä mahdollistaa paitsi kiinnostavan ja ajankohtaisen sisällön Ars Saukonmutkaan alueellisesti, myös kiinnostavan resonaation kansalliselle ja kansainvälisellekin kentälle.

### **Verkostot Ars Saukonmutkan ympärillä - kummitaiteilijat**

Edellämainittujen lisäksi mukana on useita taiteilijoita, jotka haluavat olla mukana. Muutamia mainitaksemme Juha Hurme (teatteri), Pieta Koskenniemi (esitystaide), Katariina Guthwerk (keraamikko), Tuomas Norvio (muusikko), Annamari Kähärä (muusikko).

### **Verkostot Ars Saukonmutkan ympärillä - paikalliset ihmiset**

Ars Saukonmutkaa on kehitetty useita vuosia. Samaan aikaan kun lammasaitoja on rakennettu talkoovoimin, on kehitetty myös paikallisia suhteita ja verkostoja. On itsestään selvää, että ilman niitä ei mikään paikka rakennu, tule tunnetuksi saati tutuksi. Paitsi että mukana on monia ammatiltaan laajoja hankkeita tuottavia ihmisiä, on mukana myös erilaisia ja eri ammattialoja edustavia Saukonmutkan kummeja eri puolelta pohjois-Suomea. Näitä ovat mm. filosofikummi, kirjallisuuskummi, metsäkummit, talonmieskummi, jokikummi, maisema- arkkitehtuurikummi, tanssitaiteilijakummi ja lammaskummi. Nämä paikalliset kummit ovat vierailleet Saukonmutkassa vuosien varrella säännöllisesti ja kehittäneen omilla teoillaan tilaa Ars Saukonmutkaksi. Samalla tietoisuus Saukonmutkasta on lisääntynyt, ja siellä on käynyt kylässä kymmeniä taivalkoskelaisia, iiläisiä, ja kuusamolaisia katsomassa paikkaa, jokea, peltoja ja sen lampaita.

## Verkostot Ars Saukonmutkan ympärillä - yhteistyöorganisaatiot

Taivalkosken kunta - Päätaloinstituutti - Kansalaisopistot - Kajaanin kaupunginteatteri ja muut alueteatterit ja taideinstituutiot (yhteistyömahdollisuudet neuvottelussa).

### Yleisö

Saukonmutkan alueelle rakentuva teospuisto tulee olemaan auki pääosin kesäsin. Sen ensimmäinen teos, Helsinki Biennaalista vuonna 2021 siirretty ja uudelleensovitettu teos pilotoidaan jo kesällä 2024. Samalla alueelle kutsutaan laajempi joukko kokijoita, jotka pilotoivat paikan käyttöä. Teospuiston teoksia lisätään vuosi kerrallaan pitkospuureitistölle, joka kulkee arvokkaaksi luokitellun biotoopin ja lampaiden alueella.

Taiteen ja tieteen päivät sekä residenssi käynnistää toimintansa joiltain osin rinnakkain ja rahoituspäätösten tuella. Kaikki toiminta on yleishyödyllistä. Tarkoitus on luoda ainutlaatuinen kokonaisuus sellaiselle alueelle Suomessa, jossa tämänkaltaista taiteen ja tieteen toimintaa ei ole. Samalla tarkoitus on luoda arvoiltaan niin kiinnostava kokonaisuus, että se voi toimia suunnannäyttäjänä muuttuvassa maailmantilanteessa kaikille: paikallisille ja ulkopaikkakuntalaisille. Paikkaa rakennetaan kestävyys ja pitkäaikaisuus edellä – Saukonmutkan on jo testamenttilahjoituksena vastaanottanut yksi Suomen vanhimmista säätiöistä, joka on sitoutunut ylläpitämään sitä auki yleisölle testamentin toimeenpanosta seuraavat 100 vuotta.

### Taustaorganisaatio

Ars Saukonmutka on syntynyt orgaanisesti taiteilija Meiju Niskalan taiteellisen ja yhteiskunnallisen ajattelun ympärille, jossa yhdistyvät kohtaaminen, avoimuus, kiinnostuminen sekä tulevaisuusajattelu ja sen korkealaatuinen mahdollistaminen myös alueilla, jossa siihen on hankalampi törmätä.

Saukonmutkan kehitystyöstä ja toiminnoista tulee toiminnan vakiinnuttua vastaamaan Meiju Niskala & People ry. - niminen yhdistys, joka on tuottanut ja toteuttanut laajoja teoskokonaisuuksia ympäri Suomea. Niihin on osallistunut yli 145 000 ihmistä. Yhteistyökumppaneina ovat olleet mm. Oulun kaupunki, Kiasma, Helsingin Taidemuseo, Turun Taidemuseo, Sitra, Suomen Kulttuurirahasto, Pro Arte. Niskala työrymineen on saanut lukuisia tunnustuksia työstään, kuten vuonna 2011 kulttuuriministeriön myöntämän Suomi-palkinnon.

---